

Культура Королівства Руського (Галицько-Волинської держави) XIII — першої половини XIV ст.

Культура Галицько-Волинської держави була унікальною, а сама держава — відкритою для культурних впливів як із Заходу, так і зі Сходу. Почнімо з освіти. Загалом освітні традиції Русі-України були продовжені в Галицько-Волинському князівстві. Центрами освіти лишались церкви та монастирі. Викладання суттєво не відрізнялося від часів Київської держави: вчили читати, писати, а також церковному співу.

Не були втрачені й традиції літописання. Найвидатнішою пам'яткою літописання став Галицько-Волинський літопис. Примітно, що він значно відрізняється від попередніх літописів. На відміну від «Повісті минулих літ», він складений не за роками і містить оповіді-повісті про воєнні походи та інші події. Окрім того, автори наповнили текст яскравими художніми прийомами: протиставленнями, стилістичними зворотами, вигуками, звертаннями, повтореннями, епітетами та порівняннями.

Архітектура Галицько-Волинського князівства доволі активно розвивалася. Щоправда, пам'ятки Галичини й Волині різняться за стилем. На землях Волині архітектори дотримувалися традицій, що були поширені на теренах Київського та Чернігівського князівств. А на Галичині спиралися на здобутки західноєвропейської архітектури. Крім цього, галицька архітектура мала й інші особливості: будували не з цегли, а з місцевої сировини — будівельного каменю, широко використовували алебастр і вапняк, облицьовували стіни керамічними рельєфними плитками.

Найвідоміші архітектурні пам'ятки Галицько-Волинського князівства: Успенський собор у Галичі, церква Святого Пантелеймона в с. Шевченкове, Успенський (Мстиславів) собор у Володимирі.

Через постійні загрози нападів кочівників, у XIII ст. в Галицько-Волинській державі велося активне будівництво міст і фортець. Нині відомо про збудовані у XIII ст. такі укріплені міста як Данилів, Кременець, Угровськ, Ярослав та Сяник. Наприкінці XIII ст. на Волині під впливом західноєвропейської оборонної архітектури розпочалося будівництво нового типу споруд — донжонів (мурованих «веж-стовпів»).

Разом з інтенсивним монументальним будівництвом розвивається настінне малярство. Храми Волині та Галича прикрашалися фресками та іконами. На жаль, до сьогодні не збереглося художнє оформлення в храмах Галича, Володимира-Волинського, Холма та Любомля. Однак збережені фрагменти розпису стін Успенського собору у Володимирі-Волинському, а також згадки в літописах дозволяють говорити про існування галицького живопису як окремого напрямку зі своїми особливостями.

Іконопис теж починає набувати особливих рис. Митці часом порушували правила іконопису. Наприклад, ікона Волинської Богоматері («Одигітрія» з Покровської церкви в Луцьку, початок XIV ст.) вражає особливою суворістю образів Богоматері й малого Ісуса. Такого не спостерігаємо на іконах попереднього періоду.

Поступово у князівстві набуває поширення скульптура. Тут вона представлена у вигляді рельєфів, які прикрашали храми. Яскравим зразком скульптури цієї доби є шиферний рельєф XIII ст. із зображенням Святого Димитрія та рельєфне зображення дракона, яке було знайдено під час розкопок руїн Успенського собору.

Практичне завдання

1. Робота з історичним джерелом

1. Які слова літописця свідчать про діяльність Данила Романовича під час розбудови собору? 2. Чому князь так ревно дбав про мистецьке оздоблення храмів у Холмі? 3. Що має спільного і чим відрізняється архітектура Галичини й Волині та інших українських земель у XII—XIII ст.? 4. Які факти свідчать про вплив європейської архітектури?

Уривок із «Галицько-Волинського літопису»

«Збудував Данило церкву Святого Іоанна, гарну й **ошатну**. Будівля її була влаштована так: чотири **склепіння**; у кожному куті - **арка**, що стояла на чотирьох людських головах, вирізьблених якимось майстром. Три вікна були прикрашені римським склом (**вітражами**); при вході до **вівтаря** стояли два стовпи із цілого каменю, а над ними склепіння і **баня**, прикрашена золотими зірками на лазурі. Підлога ж усередині була відлита з міді й чистого олова, і блищала вона, мов дзеркало... Візерунки, різнобарвні й золоті, зроблені були умільцем Авдієм... Данило прикрасив ікони, що привіз із Києва, дорогоцінним камінням і золотим **бісером**... Дзвони він привіз із Києва, а інші було відлито тут...».

Алгоритм аналізу:

- 1) Поясніть значення виділених слів.
- 2) Які слова літописця демонструють причетність Данила Романовича до розбудови храму?
- 3) Визначте, які елементи храму були характерними для візантійської архітектури, а які запозичені у західноєвропейської?
- 4) Як ви гадаєте, чому Данило Романович, так багато уваги приділяв оздобленню собору? Чи вважаєте ви це правильним рішенням? Відповідь обґрунтуйте.

Рекомендовані джерела

1. Малярство Галицько-Волинського князівства
<http://www.ukrartstory.com.ua/tekst-statti-20/maljarstvo-galicko-volinskogo-knjazivstva.html>
2. Архітектура Галицько-Волинського князівства
<http://www.ukrartstory.com.ua/tekst-statti-20/arxitektura-galicko-volinskogo-knjazivstva.html>
3. Церква св. Пантелеймона
https://www.youtube.com/watch?v=_qqGa3jbXe8
4. Кринос. Давня столиця короля Данила
<https://www.youtube.com/watch?v=gT-XeoanAww>